

# 75 гадоў з дня нараджэння Кастуся Тарасава

**Кастусь ТАРАСАЎ** (10 кастрычніка 1940, Менск - 20 сакавіка 2010, Менск) - беларускі пісьменнік.

З сям'і службоўца. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1957) на працягу трох год працаваў слесарам-зборшчыкам на Менскім механічным заводзе, калектарам у Паўночна-Заходняй геалага-разведчай экспедыцыі, слесарам-монтажнікам у арганізацыі "Спецэлеватармелбюд". Вучыўся на хімічным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута (1960-1965). Пасля заканчэння інстытута працаваў майстрам шкловарэння на шклозаводзе "Нёман", гэхналагам на віцебскім заводзе "Маналіт". Быў рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі ў выдавецтве "Вышэйшая школа" (1967-1975), журналістам па дагаворы і загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі газеты "Знамя юности" (1975-1977), рэдактарам аддзела мастацтва і крытыкі часопіса "Неман" (1977-1983), спецыяльным карэспандэнтам газеты "Літаратура і мастацтва" (1986-1988). З 1990 адказны сакратар часопіса "Свабода". Працаваў у газеце "Свабода", "Навіны", "Наша Свабода". Быў выпускаючым рэдактарам газеты "Новы час".

У 1966 г. пачаў друкавацца як журналіст. З мастацкім творам выступіў упершыню ў 1976 годзе (аповесць "Следственный эксперимент", часопіс "Неман"). Пісаў на рускай і беларускай мовах. Аўтар гістарычных аповесцяў пра мінулае Беларусі. Аўтар кніг аповесцяў "День рассеяния" (1980), "В час Стрельца" (1981), "Странствие в тесном кругу" (1986), "Пагоня на Грюнвальд" (1986), зборніка гістарычна-літаратурных эсэ "Память про легенды" (1984, пашыранае выданне на бел. мове 1990), "Золотая горка" (1998), "Единственный свидетель - Бог" (1991), "Три жыцці княгіні Рагнеды" (1997), "Беларусь: Гістарычнае падарожжа для дзяцей" (1999), "Апошняя каханне князя Міндоўга" (2000), "Крыж памяці. Кароткі спіс войнаў, паўстанняў, рэпрэсіяў, катастрофаў, якія выпалі на лёс Беларусі за тысячагоддзе" (2001) і іншыя.



"Стая ворон над гостинцем") драматург Аляксей Дудараў стварыў п'есу "Ядвіга" (Купалаўскі тэатр, рэж. Валеры Раеўскі).

Прэмія Міністэрства абароны СССР за раман "Пагоня на Грюнвальд", 1988.

Прэмія "Залаты апостраф" часопіса "Дзеяслоў" за аповеды "Брыгіткі" і "Нячутныя гукі самоты", 2007.

Прэмія імя Францішка Багушэвіча Беларускага ПЭН-цэнтра. "За актыўную і плённую працу ў галіне гістарычнай прозы і эсэістыкі, што спрыяе фармаванню сучаснай нацыянальнай ідэнтыфікацыі беларусаў", 2010.

Вікіпедыя.

## У вянок памяці Кастуся Тарасава

Я не памятаю дакладна, калі пазнаёміўся з Кастусём Тарасавым, але было гэта ў 80-х гадах мінулага стагоддзя. Першая кніга пісьменніка, якую я прачытаў на рускай мове, мела назву "День рассеяния" і была яна прысвечана Грюнвальскай бітве. Аднак найбольш мяне зацікавіў зборнік літаратурна-гістарычных эсэ "Память о легендах", які выйшаў у 1984 годзе, у апошнія гады так званая "застаю", калі за ўсёй беларускай інтэлігенцыяй сачылі розныя спецслужбы. Вядома, гэты зборнік, які імгненна разышоўся з паліцэйскай кнігарні, выклікаў у іх пэўную цікавасць. У 1984 годзе мая навуковая кар'ера была на ўздыме: паспяхова абараніў кандыдацкую дысертацыю, актыўна друкаваўся на старонках беларускіх газет, меў сапалны навуковы публікацыі ў элітных выданнях Масквы і Ленінграда. Таму адзін з прадстаўнікоў "кампетэнтных арганізацый" звярнуўся да мяне з прапановай напісаць грунтоўны водгук на выданне Кастуся Тарасава. У той час я шмат пісаў розных рэцэнзій на гістарычныя выданні і таму адразу пагадзіўся.

З месяца я грунтоўна, старонка за старонкай, аналізаваў прозу Тарасава, звяртаў кожную дату і падзею, прыведзеныя ў зборніку, з пісьмовымі крыніцамі, і напісаў станоўчую рэцэнзію, пазначыўшы пры гэтым дробныя памылкі і недакладнасці. Маім заказчыкам водгук не спадабаўся, бо, відаць, яны чакалі іншага, таму болей яны да мяне з такімі прапановамі не звярталіся.

Крыху пачакаўшы, я надрукаваў сваю рэцэнзію ў адным з беларускіх выданняў, і яна атрымала шмат станоўчых водгукаў. Неўзабаве мяне адшукаў Кастусь Тарасаў, шчыра падзякаваў за яе, асабліва калі даведаўся пра "заказчыкаў" водгук, і з тых часоў мы пасябравалі. Спачатку супрацоўнічалі разам з беларускім аддзяленнем Савецкага Фонду культуры на чале з Іванам Чырныным, потым у кастрычніку 1988 года ўвайшлі ў Аркамітэт па заснаванні БНФ і ўдзельнічалі ў выбарах у ВС БССР у 1990 годзе.

Пасля таго, як я ўзначаліў ТБМ, нашы сувязі яшчэ больш узмацніліся. Бо Тарасаў пачаў пісаць і размаўляць па-беларуску. ТБМ дапамагло яму выдаць некалькі яго апошніх выданняў, потым ён быў выпускаючым рэдактарам газеты "Новы час", якая была заснавана Менскай гарадской арганізацыяй ТБМ. У сядзібе ТБМ меў маленькі пакойчык, у якім і працаваў над выданнем гэтай газеты. Менавіта тут у красавіку 2006 г. з ім здарыўся інсульт, і я першы гэта заўважыў, калі зайшоў да яго з нейкай нагоды. Адна з жанчын, якая ў гэты час была ў сядзібе ТБМ, выклікала спецыяльную медыцынскую "інсультную" брыгаду, і таму тады Тарасава здолеў выратаваць і паставіць на ногі.

У сваім выдавецтве "Лекцыя" ў 2001-м годзе Тарасаў выдаў маю навуковую кнігу, а дакладней неабароненую доктарскую дысертацыю пад назвай "Манументальнае дойлідства Беларусі XI-XIII стагоддзяў. Гісторыя будаўнічай тэхнікі". Ён зрабіў макет кнігі і давёў да ладу шматлікія ілюстрацыі.

Не маючы гістарычнай адукацыі, Тарасаў здзіўляў мяне сваім веданнем розных аспектаў беларускай гісторыі, у тым ліку архітэктуры і матэрыяльнай культуры.

У свой час ён папрасіў мяне прачытаць рукапіс будучага мастацкага твора "Апошняя каханне князя Міндоўга" і выказаць свае заўвагі. Я прачытаў аповесць вельмі ўважліва і не знайшоў там вялікіх адхіленняў ад нашых ведаў пра побыт продкаў у XIII ст. Тое самае можна сказаць і пра "Крыж памяці. Меч лёсу..."

Кастусь Тарасаў стаў годным спадкаемцам Уладзіміра Каржкевіча, які ў свой час напісаў яму рэкамендацыю для ўступлення ў Саюз пісьменнікаў БССР. Таму невыпадкова "Беларускі кнігазбор" выдаў том яго выбраных твораў.

Спадыняюся, што і ўся літаратурная спадчына К. Тарасава дачакаецца свайго перавыдання.

У гэтым годзе кіраўніцтва ТБМ звярнулася ў Мінгарвыканкам з просьбай ушанаваць памяць Кастуся Тарасава і назваць у яго гонар адну з вуліц сталіцы. Гэтае пытанне знаходзіцца ў стане разгляду.

Алег Трусаў

## Кастусь Тарасаў

Жыццё дорыць нам знаёмства з такімі людзьмі, з якімі нават пасля іх адыходу ў лепшы свет адчуваеш духоўную лучнасць. Менавіта так думаецца мне пра Кастуся Тарасава. Я не магу пахваліцца тым, што даўно пазнаёміўся з спадаром Кастусём. Наша знаёмства пачалося фактычна з супрацы па стварэнні газеты "Новы час". Так атрымалася, што сябры ТБМ увесць час хацелі мець не толькі "Наша слова", як трыбуну арганізацыі, але і выдаваць газету з шырокім беларускім агульнакультурным зместам, газету для нацыянальнай культурнай эліты. Канцэпцыя газеты, яе назва былі падрыхтаваны тагачасным намеснікам старшыні ТБМ Сяргеем Кручковым і спадаром Кастусём Тарасавым, які ўжо меў па той час добры досвед у выдавецкіх справах. На адным з паседжанняў сакратарыята было ўзнята пытанне, як гэтую справу ажыццявіць. Паколькі варыянтаў, хто будзе заснавальнікам новага выдання было няшмат, я пагадзілася ад Менскай гарадской арганізацыі ТБМ узначаліць гэтую справу. Ад гэтага часу - 2002 год - я і была знаёмая з славутым пісьменнікам.

Трэба сказаць, што падчас выдання газеты мы не шмат размаўлялі, кожны рабіў сваю частку працы выдання, цалкам давяраючы адно аднаму. І выходзіла ўсё неяк само сабой. Можна нават сказаць, што мы разумеліся між сабой з паўслова. Хоць, безумоўна, былі праблемы і з фінансамі, і з чытачамі.

Спадар Кастусь меў сваё бачанне "Новага часу", ён заўважаў новыя тэндэнцыі ў сусветным кантэксце, прасціраваў іх на нашу рэчаіснасць. Таму рабіў стаўку на матэрыялы не аднамоментныя, а на больш важныя рэчы - публікацыю матэрыялаў, якія будуць запатрабаваныя і ў перспектыве. Так згодна з яго канцэпцыяй газета набыла сваё аблічча, прэзентуючы на тое, каб стаць выданнем для інтэлектуальнай эліты. Пры гэтым заставалася прынцыповай пазіцыя - ажыццяўляць выданне на беларускай мове.

Другая справа, падчас якой для мяне адкрыўся спадар Кастусь з неведомага боку, звязаная з правядзеннем З'езду інтэлігенцыі. Я была адным з актыўных сяброў аркамітэта па правядзенні гэтага форуму. Спадар Кастусь, здавалася, мала цікавіўся гэтай падзеяй. І толькі аднойчы пры абмеркаванні газетных спраў, ён прамовіў некалькі фраз, з якіх стала відавочна, наколькі ён хваліўся і перажываў за правядзенне З'езду. І мне стала зразумела, што за яго маўклівасцю хаваецца назвычай чуйная душа, якая вельмі востра рэагуе на ўсё, што звязана з лёсам краіны, і беларускай нацыяй.

Калі ў мяне здарыліся непрадбачаныя цяжкія моманты ў жыцці, не ведаю чаму, расказала спадару Кастусю. Ён выслухаў з непрыхаваным спачуваннем, распавёў пра некаторыя свае жыццёвыя абставіны. Праблемы не зніклі, але я стала пачуваць сябе больш упэўнена. Спадар Кастусь, мне здаецца, заўсёды гатовы быў падтрымаць таго, хто меў у гэтым патрэбу. Пытанне: ці заўсёды сам меў такую падтрымку?

А потым здарылася цяжкая хвароба. Падчас адвадка спадара Кастуся ў бальніцы я пазнаёміўся з яго дачкой Аняй. І была прыемна ўражана, наколькі цёплыя адносіны склаліся ў бацькі з дачкой.

Пасля яго ад'езду з Беларусі мы падтрымлівалі кантакты праз электроннае ліставанне. Спадар Кастусь быў проста апантаным ў тым, каб ажыццявіць творчыя планы, пісаў, не гледзячы на перажытую хваробу. Ён дасылаў свае новыя творы для друку ў "Новым часе", у прыватнасці, аповесць "На вайне". У гэтай прэзе і нястомнасці мог бы даць фору кожнаму з нас.

Усё ж чалавечая энергія не знікае бяспследна. Яна пераўтвараецца праз нашыя ўчынкi і справы ў нешта значнае, што сілкуе потым прамых і духоўных нашчадкаў. Так я сёння думаю пра пісьменніка Кастуся Тарасава, які пакінуў нам свае кнігі. Чытаючы і перачытваючы іх, далучаешся да ягонага погляду на нашу гісторыю і пранікаешся запэкаванасцю пра наш далейшы лёс.

Алена Анісім

Рэспубліка Беларусь  
МІНСКІ ГОРАДСКІ  
ІНСПЕКЦЫЯЛЬНЫ КОМІТЭТ  
ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ  
ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ,  
КУЛЬТУРЫ И ЧОЛКАМ МОЛОДЕЖИ  
220033, г. Минск, пр. Независимости, 8  
03.09.2015 г. № 212-4/665

Аб разглядзе звароту

Паважаны Алег Анагольевич!

Па даручэнні кіраўніцтва Мінгарвыканкама Ваш зварот аб ушанаванні памяці Тарасава К.І. разгледжаны ў галоўным упраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі і камітэце архітэктуры і горадабудаўніцтва.

Прапанова аб увекавечанні ў тапаніміцы сталіцы імя Тарасава Канстанціна Іванавіча перададзена ў камісію па найменаванні і перайменаванні праспектаў, вуліц, плошчаў і іншых састаўных частак г. Мінска і будзе разгледжана ва ўстаноўленым парадку.

Начальнік галоўнага ўпраўлення П.В. Скалабан.

МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ  
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Проспект Перимонтажу, 11, 220004, г. Минск

Телефон (017) 203 75 74  
Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

21.09.2015 № 01-20/53/01  
На № 165 ад 17.08.2015

Аб ушанаванні памяці К. Тарасава

Міністэрствам культуры разам з Мінскім гарвыканкамам разгледжаны ліст ад 17.08.2015 № 165 аб ушанаванні памяці Кастуся (Канстанціна Іванавіча) Тарасава.

Па выніках разгляду паведамляем наступнае.

Мемарыяльныя дошкі ў Мінску ствараюцца ў адпаведнасці з рашэннямі Мінгарвыканкама, якія прымаюцца на падставе звароту арганізацыі з абгрунтаваннем неабходнасці іх усталявання і указаннем крыніц фінансавання ўсіх відаў работ, а таксама ўзгаднення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 19.09.2008 № 1372 "Аб некаторых пытаннях стварэння (рэканструкцыі) і прыёмкі твораў манументальнага і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва").

Прапанова аб увекавечанні імя К.І. Тарасава ў тапаніміцы сталіцы накіравана Мінгарвыканкамам у камісію па найменаванні і перайменаванні праспектаў, вуліц, плошчаў і іншых састаўных частак г. Мінска і будзе разгледжана ва ўстаноўленым парадку.

Намеснік Міністра В.М. Чэрнік.

МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ  
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Проспект Победителей, 11, 220004, г. Минск

Телефон (017) 203 75 74  
Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

Граматскае аб'яднанне  
"Таварыства беларускай мовы  
імя Францішка Скарыны"